

75 JAAR VRIJHEID

Die vrijheid is ons zo dierbaar, dat we ons ook menen te kunnen permitteren 75 jaar lang ongunstig stereotyperende onzin te blijven vertellen. Dat heb ik (Dick Kampman, socioloog, 1938) in KRITISCHE BESCHOUWINGEN OVER COLLABORATIE (2019), DE OMDRAAIING VAN HET SCHULDPERPECTIEF (2019) in vervolg op eerdere uitgaven in 2011 en 2015 al uitgebreid aan de orde gesteld. Het betrof neutrale, zoveel mogelijk van oorlogsemoties ontdane analyses. Helaas is die neutraliteit elders vaak nog niet aan de orde.

In de VARA-gids (van BNNVARA) komt dit laatste weer eens tot uitdrukking. De tekst in het informatieve begindeel van de gids van 28 maart tot 5 april 2020 bevat op de pagina's 30 tot en met 35 een aankondiging en summier overzicht van het project DE OORLOG IN 100 FOTO'S door fotograaf en historicus Jan Banning.

Op pagina 33 treffen we een foto van 25 oktober 1944 van een neergeschoten persoon. De begeleidende tekst stelt: "Met zijn arm losjes over de stoeprand gedrapeerd ligt de collaborerende politieman Fake Krist, lid van de NSB en fanatieke jager op joden, onderduikers en verzetsmensen, op zijn rug dood te zijn. Bij het afluisteren van zijn telefoon heeft het verzet ontdekt dat Krist veel namen kent van onderduikers en verzetslieden. Op 25 oktober 1944 wordt hij geliquideerd door de Haarlemse verzetsman Gommert Krijger, die weet te ontkomen. Hij was Hannie Schaft en Truus Oversteegen, die met hetzelfde plan in de buurt waren, net voor. De Duitse represaille: tien gijzelaars geëxecuteerd en vier huizen platgebrand. Een moreel dilemma: was Krist's dood dat waard? (...)".

[Analyse: Welke betekenis heeft het hier dat de "collaborerende politieman" lid was van de NSB? Dat kan alleen maar betekenen dat de schrijver van de tekst (dat zal vermoedelijk fotograaf en historicus Jan Banning zijn) er van uitgaat dat het lidmaatschap van de NSB verbonden was met fanatiek jagen op joden, onderduikers en verzetsmensen.

En daar zit hem dus het probleem. De foto op zich is betekenisloos. Alleen met toelichting wordt duidelijk waar het hier om zou gaan. Maar die toelichting is te kort. Er wordt hier een louter ongunstige stereotypering meegedeeld. Er wordt geen uiteenzetting aan verbonden over de geschiedenis van de NSB. Er wordt niets vermeld over het gematigde antisemitisme van de NSB als organisatie, zoals dat vermoedelijk voor vrijwel heel Nederland gold. Joden konden lid worden van de NSB. Brochure

V uit 1936 van de NSB, waarin de organisatie afstand nam van het Duitse antisemitisme, wordt niet vermeld. De kritiek van Mussert, de leider van de NSB, op de Duitse staatspogrom Kristallnacht in 1938 wordt niet vermeld. De NSB was als organisatie tijdens de oorlog niet betrokken bij arrestaties en deportaties vanaf najaar 1942. Er bestaat geen causaal verband tussen het gematigde antisemitisme van de NSB en de elders in Europa voltrokken genocide op joden en anderen. Voorzover er causaliteit aan de orde is, kan de ondertekening van de ariërverklaring daarvoor worden aangevoerd.

Verder wordt geen inzicht gegeven in de fractievorming binnen de NSB na 1936: de rol van Rost van Tonningen en Feldmeijer. Er wordt niets gezegd over de omvang van deze sterk op Duitsland gerichte fractie, die maximaal 8% (van de aan het eind van de oorlog circa 100.000 Nederlandse nationaal-socialisten) omvatte. Er wordt niets vermeld van de overgang van deze fractie, onder protest van Mussert, naar de door de Duitse bezetter in september 1940 binnen de NSB opgerichte Nederlandse SS (later: Germaanse SS).

Hoorde Fake Krist bij de Nederlandse SS? We krijgen het niet te horen. We krijgen alleen maar te horen dat hij NSB lid was. Dit is de geschiedschrijving (Jan Banning is immers 'historicus') waarmee BNNVARA haar leden informeert over het verleden].

Maar daar blijft het niet bij. Op dezelfde pagina 33 van de VARA-gids staat nog een foto uit Deventer van 10 april 1945. Het gaat om een afbeelding van kinderen van een NSB-familie, die door leden van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten met geweren in het gelid worden gehouden. "Van de grof kaalgeschoren meisjes kijkt het linker kwaad, het rechter angstig. De blik van de jongen met de weelderige hardos kan ik niet goed duiden. Zijn kleding en klompen suggereren: een eenvoudig gezin. Boven zijn hoofd houdt hij een plakkaat waarop Mussert lijkt te prijken. Kreeg hij geen lamme armen? Direct achter hem lopen nog twee mensen met de handen achter hun hoofd. Vader en moeder? Zouden die kinderen hun ouders iets kwalijk genomen hebben, de rest van hun leven? (...)".

[Analyse: Wat zouden die kinderen hun ouders kwalijk hebben moeten nemen? De NSB was in de jaren 1930 de eerste belangrijke populistische partij in Nederland, die krachtens de Grondwet het recht op haar eigen politieke mening had. Misschien waren de ouders op deze foto al sinds het begin van de jaren 1930 lid van de NSB (net zoiets als mutatus mutandus het

huidige lidmaatschap van rechtsgeoriënteerde populistische partijen). Het betreft weliswaar opvattingen waar we het niet mee eens zijn, maar ze hadden wel het recht op hun eigen opvattingen. De NSB bleef tot najaar 1945 een grondwettelijk gevormde Nederlandse politieke partij. Dat deze daarbij de keus maakte om samenwerking met de Duitse bezetter aan te gaan is niet zo vreemd. Er waren ook andere organisaties in Nederland die zo'n samenwerking hebben nagestreefd, maar die niet door de Duitse bezetter werden geaccepteerd. Maar dit betekent niet dat de NSB verantwoordelijk was voor het Duitse bezettingsbeleid. Het Nederlandse staatshoofd en de regering waren buiten het koninkrijk gevlucht. Vanaf 1939 tot ruim de eerste twee jaar van de oorlog was er geen geallieerde samenwerking. Sterker nog: in die beginperiode was er een niet-aanvalsverdrag tussen Stalin en Hitler. Er was geen vooruitzicht op enige bevrijding. Het verzet droeg niet bij aan de bevrijding van Nederland.

De ouders van die kinderen in de foto waren vermoedelijk, zoals het merendeel van de NSB'ers alleen lid van hun politieke organisatie. De kans is zeer groot dat die kinderen hun ouders echt niets kwalijk hoefden te nemen. Wie ze wel iets kwalijk konden nemen waren de Binnenlandse Strijdkrachten die in veel van dit soort situaties mensenrechten schonden].

Dit type selectieve geschiedschrijving is de BNNVARA onwaardig.

drs. Dick Kampman
Bottemaheerd 115
9737NC Groningen